

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

4 De iure gentium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

tia, ac similia. Quæ quidem omnia in diuinis Scripturis continentur, & commendantur nobis, vt Exod. 20. vt Matthæi 22. 23. Scripturas autem exponere Theologi est, non Iuriscōsulti: cum hic potius de actionibus consulatur particularibus, non quatenus ex his generalissimis præceptis pendent, quibus ius naturale cōtinetur: sed quatenus ex positius, atque humanis legibus, quæ ius illud communissimum, aut determinant, aut exponunt.

Tertio, quia ius naturale à Deo nobis instum est, quasi participatio iuris illius, ac legis æternæ, quæ est ipse Deus, quatenus lex illa æterna nobis per naturalem rationem demonstratur; iuxta illud: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*. Porro dictamen practicum rationis nostræ conscientia dicitur, cui conformes esse debent actiones humanæ, vt bonæ sint. Agere autem de conscientia ad Theologum potius, quàm ad Iuriscōsultum spectat.

Quarto, hoc idem probari potest ex Scriptura. Nam de diuina Sapientia dicitur Sap. 8. *Sobrietatem, & prudentiam, & iustitiam, & virtutem docet*, quæ sunt quatuor virtutes morales, quibus virtutibus ius totum naturale continetur. Theologia autem ipsa Sapientia dicitur, 2 p. qu. 1. art. 6. quatenus diuinæ sapientiæ ratio quodam illustratur, & ad Titum 2. *Apparuit gratia Saluatoris Dei, vt sobriè, iustè, & piè viuamus*. Hanc autem ipsam Saluatoris gratiam, non Iuriscōsulti est, sed Theologi illustrare.

Neque obstat ratio initio adducta. Verum enim est Iuriscōsultum agere de actionibus humanis, quatenus ex iuris humani, siue Ciuile illud sit, siue Canonicum, legibus, ac decisione pendet; vt nimirum diiudicet, an illæ sint ad normam, atque præscriptum humanarum legum; non autem quatenus pendent ex communissimis illis principiis iuris naturalis.

De Iure Gentium.

CAP. IV.

Primo quaeritur, Quodnam ius gentium dicatur; & quomodo à iure naturali, & ciuili distinguatur? De iure gentium varia Iuriscōsulti veteres tradiderunt. Nam Vlpianus in *l. iuri operari. §. Huius studij. ff. de iure. & iure. & iure. & iure.* ius gentium à naturali iure omnino distinxit. Ius gentium, inquit, est, quo gentes humanæ vtuntur: quod à naturali recedere inde licet facile intelligere; quia illud omnibus animalibus, hoc solis hominibus inter se commune est. At verò Caius Iuriscōsultus in *l. Omnes populi. ff. de iur. i. l. ff. de Acquir. rer. dom.* ius gentium non distinguit à iure naturali: & definit id esse, quod ratio naturalis inter homines constituit. Vnde Iustinianus Imperator. *Inst. de iure nat. gen. & ciu. §. 1. & §. Ius autem gentium.* Vlpianum secutus, ius naturale à iure gentium distreuit: & naturale dixit esse omnium hominum, & animalium commune: ius verò gentium esse hominum proprium: & §. Ius autem ciuile, Caium Iuriscōsultum sequi videtur, & ius gentium dicere idem esse, quod ius naturale: vtitur enim eisdem verbis in definiendo iure gentium, quibus Caius: *Quod, inquit, naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes populos per quæ custoditur, vocaturque, ius gentium.* B. Idorus in *c. ius gentium. dist. 1.* ius gentium dictum esse tradit, quia eo iure omnes ferè gentes vtuntur, & videtur à iure naturali, & ciuili distinguere. Bartolus, Baldus, Paulus, Accursius, Saliectus, Iason, & ceteri omnes Iuris ciuilibus Interpretes, Vlpianum in hac parte secuti sunt, ius gentium à iure naturali distinguentes, dicentesque, naturale ius esse, quod natura omnes homines, & animalia docuit: ius gentium, quod omnes homines constituerunt, & quod hominum proprium est. Hinc etiam factum est, vt omnes Theologi in definiendo iure gentium, & discernendo à iure naturali, varia tradiderint. Profecto ex Vlpiani, Caij, Pomponij, Florentini, & Hermogeniani Iuriscōsultorum verbis, & exemplis propositis in toto titulo de Iustitia, & iure, de iure gentium, & naturali, magna est orta confusio, quia iuris gentium vis,

ratio, & natura non est plene, & distinctè intellecta, quod multis errandi occasionem dedit.

In primis igitur dicendum existimo, ius gentium dupliciter accipi, vno modo, vt est idem, quod ius naturale: nam Iustinianus Imperator *Inst. de Rerum diuis. §. Singularum.* ait: *Quarundam enim rerum dominium nascitur iure naturali, quod, sicut diximus, appellatur ius gentium: Sic ille.* In præsentem vocò naturale ius appello, non cum Vlpiano, quod natura homines, & animalia docuit: nam, vt dixi capite superiori, in brutis animantibus non est lex, neque iustitia, neque ius, quamuis insit naturæ quidam instinctus, & impulsus: sed voco ius naturale, quod naturalis ratio optima rerum agendarum magistra, omnes homines docuit: & hoc ius appellatum est naturale, quia reuera id naturali ratione docti sumus, & proinde à natura accepimus, quia est nobis cum natura datum à Deo auctore ipsius naturæ, non autem id aliquâ hominum auctoritate, & voluntate suscepimus, nec vllâ hominum lege constitutum est. Ius gentium verò dicitur, quia omnium gentium commune, & illo omnes gentes vtuntur. Altero modo ius gentium accipitur, quatenus est id, quod voluntate, & auctoritate vel omnium, vel saltem plurimarum gentium, ac populorum institutum est: & hoc ius non dicitur naturale, quia non est naturali hominum ratione, sed voluntate gentium constitutum.

Ex his intelligitur, quomodo accipienda sint ea exempla, quæ Iuriscōsulti afferunt in *l. Veluti. & in l. Vt vim. & in l. Manumissiones, & in l. Ex hoc iure, ff. de Iust. & Iure.* Nam in *l. Veluti.* Pomponius ait, iuris gentium esse, vt Deum religiosè colamus, & parentibus, & patriæ pareamus. Profecto hæc sunt iuris gentium, vt est idem, quod ius naturale, quia hoc non voluntas gentium, sed ratio naturalis hominum constituit. In *l. Vt vim.* Florentinus Iuriscōsultus ius gentium dicit esse, vt vim, & iniuriam propulsemus, & cognationem inter nos habeamus, Sed hæc nos ipsa naturalis ratio docuit, non gentium auctoritas instituit. ergo sunt iuris gentium, quatenus est idem, quod ius naturale. In *l. Manumissiones.* Vlpianus dicit, iuris gentium esse manumissiones, seruitutes, & tria genera hominū, videlicet, quod alij sint liberi, alij serui, alij libertini. Certè Vlpianus ius gentium aliter accepit, quàm Pomponius, Florentinus, & Caius: & mirum non est, quia ius gentium secundo modo accepit, non primo, quarens est id, quod omnes, vel pleræque gentes receperunt, & in vsum admiserunt. Quis enim non videat, manumissiones, & tria illa genera hominum superius commemorata, videlicet liberorum, seruorum, & libertinorum, esse gentium, siue hominum auctoritate, & voluntate in vsum admissa? In *l. Ex hoc iure. ff. de Iust. & iure,* Hermogenianus Iuriscōsultus dicit esse iuris gentium, bella, dominia rerum, ciuitates, contractus, & obligationes, quæ tamen reuera partim sunt iuris gentium, vt est idem, quod ius naturale, partim sunt iuris gentium, quod vel omnes, vel pleræque gentes suâ auctoritate constituerunt, vt statim declarabo.

Ex his soluitur secunda quaestio, An ius gentium sit ius naturale, an potius ius, quod vocant positium, hoc est, hominum voluntate positum? Sotus *lib. 1. de Iustitia, q. 3. ar. 4. & lib. 3. q. 1. ar. 3.* & Barr. Medina *1. 2. qu. 95. ar. 4.* credent esse ius positium, non naturale. Iuniores quidam Theologi, potius ad ius naturale pertinere arbitrantur. S. Thomas in *2. 2. q. 57. ar. 3. & 1. 2. qu. 95. ar. 4.* mauiit ad ius positium reuocare, ita scribens: Est enim primò è ratione legis humanæ, quod sit deriuata à lege naturæ, vt ex dictis patet. Et secundum hoc diuiditur ius positium in ius gentium, & ius ciuile, secundum duos modos, quibus aliquid deriuatur à lege naturæ, vt supra dictum est. Et in responsione ad primum: Ius gentium, inquit, est quidem aliquo modo naturale homini, secundum quod est rationalis, in quantum deriuatur à lege naturali per modum conclusionis, quæ non est multum remota à principiis. Vnde de facili in huiusmodi homines consenserunt. Distinguitur tamen à iure naturali, maxime ab eo, quod est omnibus animalibus commune. Et in *2. 2. q. 57. ar. 3.* quaerit S. Thomas, An ius gen-

tium

nium sit idem cum iure naturali: & respondet ab eo distinguuntur: tum quia ait: Sed contra est, quia Isidorus dicit, quod ius aut naturale est, aut civile, aut gentium: & ita ius gentium distinguitur à iure naturali: tum quia cum quaestionem proponeret, An ius gentium sit idem quod ius naturale; Videtur, inquit, quod sit idem cum iure naturali: & ad id probandum affert in medium tria argumenta, quibus suo more respondet. Ergo reuera S. Thomas sentit ius gentium sub iure naturali non contineri. Præterea B. Isidorus in cap. ius autem naturale, dist. i. ius refert triplex esse, naturale, gentium, & civile, & deinde in tribus capitibus proximè sequentibus, ea tria iura, tamquam distincta definit, & propria vniuersiuique illorum exempla proponit: ergo iuxta eius sententiam, in iure naturali non comprehenditur ius gentium. Præterea Iurisconsulti Vlpianus, Paponius, & Hermogenianus, ff. de Inst. & iur. ius diuidit in ius naturale, gentium, & civile, sicut eos etiam secutus Iustinianus Imperator in tria membra distribuit, Inst. de iure naturali, gentium, & civili: ergo ius gentium à iure naturali omnino distinguitur. Quod si naturale non est, sequitur, vt sit ius humanum, quod vulgo posituum dicitur.

Dicendum est in primis: Si ius naturale tam arctè, & strictè sumatur, quomodo acceperunt Vlpianus, & alij Iurisconsulti, pro eo iure quod descendit, & existit in hominibus ex instinctu, & impulsu natura: cum brutis quoque communi: tunc omne ius gentium à iure naturali secedit: quod ius gentium est id, quod ratio naturalis omnino homines docet. Ius verò naturale est id, ad quod omnes homines docentur ex natura instinctu cum aliis animalibus communi. Sed si ius naturale sumatur solum pro eo, quod omnes homines naturalis ratio docet, tunc meo iudicio ius gentium dupliciter sumatur, vt dixi: vno modo, vt est id, quod naturalis hominum ratio fieri, aut non fieri præcipit, & tunc est idem quod ius naturale. Vnde Cicero lib. 3. de Officiis: Neque vero inquit, hæc solum natura, sed est ius gentium, &c. Et hoc modo accepit Iustinianus Imperator in Inst. de Rerum diuis. §. Singulorum, cum dixit, Quædam verum dominium nascitur iure naturali, quod appellatur ius gentium. Et S. Thom. in 2. 2. qu. 57. art. 3. ad 3. vbi ait: Ea que sunt iuris gentium, naturalis ratio dicitur, puta, ex proprio habentia æquitate. Vnde est, quod non indigent aliqua speciali institutione, sed ipsa naturalis ratio ea instituit. Et Cælius Iurisconsultus in l. Omnes populi, ff. de Inst. & iur. & l. ff. de Acquir. rer. dom. Altero modo ius gentium accipitur, vt est id, quod auctoritate, & voluntate hominum est in usum receptum, & tunc reuera non est ius naturale, sed ius posituum, id est humanum, & hoc modo S. Thomas accepit in aliis locis supra citatis: & Vlpianus Iurisconsultus in l. Manumissiones, ff. de Inst. & iur. cum dixit, manumissiones, & differentiam hominum liberorum, seruorum, & libertinorum esse iuris gentium. Alij namque Iurisconsulti ius gentium primo modo acceperunt, cum dixerunt ius gentium esse, quod naturalis ratio inter omnes homines constituit. Cælius in l. Omnes populi, ff. de Inst. & iur. & Paponius in l. veluti, ff. eod. tit. ait: Religionem in Deum, & pietatem in parentes, & patriam, ad ius gentium pertinere. Florentinus etiam in l. v. vim, ff. eod. tit. dicit, ad ius gentium pertinere, vim, & iniuriam propulsare, & cognitionem inter homines. Et Hermogenianus in l. Ex hoc iure, ff. eod. tit. tamquam effectus iuris gentium numerat bella, regna, & contractus.

Ex his intelligitur, non esse esse quidam recentiores Theologi reprehendant eos, qui dicunt, præcepta Decalogi esse iuris gentium, videlicet, quatenus est idem, quod ius naturale, vel quatenus distinguitur à iure naturali: quod contentum hominibus ex illò natura instinctu, qui est homini cum multis animalibus communi.

Secundò quaeritur, Quomodo intelliguntur ea, quæ B. Isidorus dicit esse Iuris gentium, in eius gentium, dist. i. ea item, quæ in iure gentium reponit Hermogenianus Iurisconsultus, in l. Ex hoc iure, ff. de Iustitia, & iure? Sciendum est, in iure gentium numerare Hermogenianus, quæ sequuntur, bella, discretas gentes, regna condita, dominia distin-

ctagagrorum terminos, ædificia collocata, commercia, emptiones, venditiones, locationes, conductiones, obligationes institutas, exceptis quibusdam, quæ à iure civili introducta sunt. Sic illæ bella intelligens ea, quæ auctoritate publica suscepta geruntur contra hostes, ad propulsandas iniurias, refarciendas damna, & recuperanda bona, quæ nobis ablata sunt: quod quidem ius belli descendit ex iure gentium, vt est idem, quod ius naturale; quia naturalis ratio omnes homines docuit, vt publica auctoritate se iurantur ab hostibus suis iniurias tepellant, & repetant bona, quæ sibi sunt erepta. Discretas gentes intelligit nationes in varias prouincias dispersas. Regna condita vocat creationes Regum, & Principum, in quos ciuitates, & populi suam potestatem transfulerunt. Hæc etiam existunt ex iure gentium, vt est ius naturale; quia ratio naturalis dicitur, vt gentes distinguantur pro varietate locorum, & prouinciarum, & constituantur reges publicæ auctoritate, à quibus ciuitates, & populi defendantur, gubernentur, & conferuntur. Porro leges, regum imperio latæ, & posite sunt, magistratus creati, constituta iudicia ad infantes absoluentes, & condemnandos fontes. Dominia distincta appellat Hermogenianus, diuisionem rerum.

Obijcies, quod in cap. Quo iure, dist. 8. ex Augustino refertur, iure Imperatorio dominia fuisse distincta, ergo non est verum, quod dixit Iurisconsultus, ex iure gentium descendere, vt sunt dominia distincta. Respondeo, speciatim iuris civilis esse, vt hæc res sit mea, ista tua, illa alterius: at generatim ius gentium, id est, ratio naturalis hominum dicitur, vt res fiant propriae, & diuisæ inter ipsos homines, vt distincta prædicantur, tollatur negligentia, qua singuli res multorum communes administrare consueuerunt, & pax conferretur. At, iure naturali, iniquities, sunt omnia communia: ergo non dicitur ratio naturalis, vt ex res distendantur. Respondeo cum S. Thoma in 1. 2. qu. 94. art. 3. ad 3. iure naturali res esse communes, quia ius naturale res, & possessiones mirimè diuisit; sed diuidendas permisit: quemadmodum enim omnes homines naturaliter nudi nascuntur; quia nulli natura vestitum, cum nasceretur, dedit: nihilominus tamen ratio naturalis dicitur, vt vestiantur homines, ne frigore, & alius cæli iniuriis obiecti perirent: sic etiam natura rerum diuisionem non constituit, nihilominus naturalis ratio docuit talem diuisionem fieri. Ædificia collocata, vel collata, vt alij codices habent, intelligit Iurisconsultus vt res, & oppida, in quibus homines congregantur. Hoc etiam præcipit naturalis ratio; vt homines iniuriarum à se propulserint, & tamquam socij simul viuerent, ac mutuis obsequijs, & officijs se iuuarent, forenter, subleuant, & sustentarent. Commercium secundum Glossam, intelliguntur permutationes rerum, quibus vna res cum alia permutatur, vel intelliguntur generatim contractus.

Porro sciendum est, non solum emptiones, venditiones, & locationes esse iuris gentium, sed etiam alios contractus, vt dicitur in Inst. de Rerum diuis. §. Singulorum, videlicet, mutuum, commodatum, precarium, piguus, societatem, Mandatum, Donationes, Promissiones, siue Pollicitationes, item testamenta, legata, fidei commissum. Sciendum quoque est, in iis multa ius civile addidisse. Nam quemadmodum iuri naturali iura civilia saepe aliquid addunt; sic etiam iuri gentium: quoniam iure gentium contractus sunt quidem introducti; at tamen ius civile formam, & modum præscribit, quo fieri debeant in vel illi contractus: immo aliquando etiam decernit vt sic, & non aliter celebrentur, & vt non valeant, si aliter fiant. In hoc autem ius gentium à iure civili non tollitur: neque minuitur: quia ius gentium, verbi gratia, generatim constituit, vt res vendantur, locentur, donentur, permittentur, & testamenta condantur: sed formam, & ordinem non constituit, quo hæc fieri debeant: vnde ius civile id definit, atque decernit. Præterea iure gentium permittitur, vt hic, vel ille mutuum det, vel accipiat, item, vt donet, vendat, accipiat, permutet rem suam: & tamen iure civili decernitur ne id faciat sine consensu, & auctoritate huius, vel illius. In quo etiam ius gentium non corrigitur, aut mutatur iure civili, sed

sed determinatur hoc, vel illo modo, pro loco, tempore, rebus, & personis. Ad hæc, ius civile aliquando non cogit hominem seruare id, quod seruare cogitur iure naturali, vel gentium. Exempli gratia. Si quis simpliciter, & liberaliter aliquid alteri promittit, cogitur iure naturali, vel gentium præstare promissum; sed iure civili non nisi in certis causis compellitur.

Tertio quaeritur, quo modo intelligantur ea, quæ beatus Isidorus dicit esse ius gentium, in *cap. ius gentium, dist. 1.* Respondet, ibi B. Isidorus decem, vel undecim numerare, quæ iure gentium sunt constituta; quæ sunt hæc: Sedium occupatio: ædificatio, seruitia, bella, captiuitates, seruitutes, postliminia, fœdera pacis, induciæ, legationes non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita.

Sedium occupationem possumus intelligere locorum alioqui vacantium occupationem, vel locorum hostilium, dignitatum, & honorum, bello iusto deuictis hostibus, vt exponit Glossa: ædificationem urbium, & oppidorum, munitionem castrorum, & arcium constructionem aduersum hostes; item erectionem murorum: Connubia inter alienigenas prohibita vocat matrimonia inter eos, qui sunt diuersæ religionis, sectæ, aut legis.

Quarto quaeritur, Quo modo seruitutes dicantur esse ius gentium secundum B. Isidorum in *cap. ius gentium*, & Vlpianum legis consultum in *l. Manumissiones, ff. de lictis, & iure*, & Cajum in *l. 1. ff. de ijs, qui sui, vel alieni iuris sunt*, & Florentinum in *l. Liberos, ff. de statu hominum*, & Iulianum Imperatorem in *Instit. de iure personarum, §. 2. & §. Serui*. Ratio dubitandi est, quia seruitus est contra naturam. *Liberos, ff. de statu hominum, & Instit. de iure naturali, & civili, §. Ius autem gentium.*

Sciendum est Aristotelem *lib. 1. politic. c. 3.* docere, aliquam seruitutem esse naturalem: verum de ea seruitute loquitur, quæ aliqui, vt pote minus ratione, & intelligentiâ valentes, parere debent eis, qui prudentia, & sapientia præstant, ita vt ab his regendi sint corrigendi, si errauerint, coercendi, quæ ne perperam faciant, vt explicat S. Thomas in *2. 2. q. 17. art. 3. ad secundum*. At verò Iurisconsulti veteres, & Iulianus eos secutus, restant seruitutes esse contra naturam, in *l. Liberos, ff. de statu hominum, & Instit. de iure naturali, gentium, & civili, §. Ius autem gentium.*

Ad hæc difficultatem tollendam, ius civile interpretes docuerunt ius gentium esse duplex, primum, & secundarium. Bartolus in *l. Manumissiones, & in l. Ex hoc iure, ff. de iustitia & iure*; Baldus, Angelus, Paulus, & alij in *l. Si id quod, ff. de condit. indeb.* Iuris primarij dicunt esse communem hominum libertatem: Secundarij verò esse bella, captiuitates, & seruitutes, & manumissiones, quia omnes homines liberos naturâ præcreant, & ad pacem inermes, & ad societatem propensos, & aptos. Atque secundarium ius gentium aliquando esse contra naturam: At verò quia homines in officio non continebantur: ideo ex iure gentium secundario bella, captiuitates, & seruitutes exhiberentur, indeque manumissiones, & genus libertinorum hominum. S. Th. hom. aliter respondet *2. 2. q. 94. ar. 3. ad 3.* nempe, Iure naturali homines nasci liberos, quia natura neminem fecit seruum: sed non prohibuit ne quis seruus esset: & ita iure quoque gentium sunt introductæ seruitutes, quamuis *2. 2. q. 37. ar. 3. ad 2.* ita dicat: *Hunc hominem esse seruum absolute considerando magis quam alium, non habet rationem naturalem, sed secundum aliquam utilitatem consequentem, vtilis est huic, quod regatur à sapientiori, & ille quo ad hoc iuratur, vt dicitur *lib. 1. Polit. cap. 3.* & ideo seruitus pertinet ad ius gentium, est naturalis secundo modo, sed non primo modo.* Sic ille. Sed non explicuit S. Thomas quomodo Iurisconsulti dixerint, & intellexerint, seruitutem esse contra naturam.

Dicendum existimo, B. Isidorum, eum dixit, seruitutem esse iure gentium constitutam, & Vlpianum, Cajum, Florentinum, & Iulianum, eum tradiderunt, seruitutes esse ius gentium, acceperunt ius gentium partim pro iure naturali, partim pro eo, quod magna pars gentium sua auctoritate,

& voluntate constituit. Seruitutem autem, quæ quidam alijs subiecti, ab eis reguntur, diriguntur, corriguntur, & prohibentur à malis, dixerunt esse ius gentium, hoc est, ius naturalis, quod omnes homines naturalis ratio docuit: & hæc seruitus non est contra naturam, sed naturæ consentanea, vt ostendit Arist. *lib. 1. Politic. c. 3.* At eam seruitutem, quæ erat apud Romanos, & pleraque gentes usitata, docuerunt esse ius gentium, videlicet eius iuris, quod auctoritas plurimarum gentium in usum admisit. Nam bello deuicti, capti fiebant captiuium: fiebant, inquam, serui, & mancipia talia, vt in eos domini haberent vitæ, & necis imperium, & non quantum deceret, sed quantum liberet, in seruos potestatem exercerent: & hæc est seruitus, quam veteres illi Iurisconsulti, & Iulianus Imperator dixerunt esse contra naturam: quia reuera talis erat non naturalis: quia dominus pro arbitrio dominabatur in seruos, & serui tamquam pecudes parere cogebantur: & ideo postea fuit Imperatorum constitutionibus correctæ, & emendatæ. Nam dominis est adempta potestas extendendi, vt constat ex *l. 1. ff. de iure persona. & Instit. de ijs qui sui, vel alieni iuris sunt. §. In potestate.* Constitutione Antonini Imperatoris, qui sine causa seruum suum occidebat, non minus puniri iubebatur, quam si alienum seruum, hominemve liberum occidisset. Immo est etiam illis interdictum, ne eos aspererent, durè, & supra modum inhumaniter tractarent: alijs enim concedebatur seruis, vt coram iudice conuenerentur, & agerent aduersum dominos: vt colligitur ex *l. Si dominus, ff. De ijs, qui sui, vel alieni iuris sunt.* Et alia multa præterea sunt iure civili introducta de seruis, videlicet, vt nihil proprium habeant, sed quicquid acquirerent, non sibi, sed domino acquirerent, non modo scienti, aut ratum habenti, sed etiam ignorant, atque inuito, modo ex licita causa quaererent. *Acquiritur, ff. de acquir. rer. dom. Item, vt non possent contrahere, nec agere apud iudicem.*

Quinto quaeritur, Quo modo postliminia dicantur esse ius gentium, cum potius ad ius civile pertinere videantur. Respondet, Postliminium ius esse, quo restituitur alicui à captiuitate reuerso sua pristina bona, quæ propter captiuitatem amiserat. *l. Postliminium, ff. de Captiuis, & postlimin. reuer. & c. xv. quas. 1.* Postliminium, inquit Paulus in ea lege, est ius amisse rei recipienda ab extraneo, & in pristinum statum restituenda, inter nos, & liberos populos, reges, moribus, & legibus constitutum. Sic ille. Quæcumque enim à nobis alienantur, ad hostem pertinet, cum à nostro limine exierint, si post ad idem limen reuertantur, postliminio redeunt. Et teste Festo, postliminio receptus est, si quis extra limina, hoc est extra terminos provincie captus fuerat. Si quartas, an hoc ius postliminij sit naturale, an verò gentium auctoritate, & voluntate introductum, profecto videtur id ius ex naturali ratione, & æquitate descendere, vt habetur in *l. Postliminium, modo citata, & Glossa ibidem.*

Sexto quaeritur, quomodo intelligendum sit, quod Beatus Isidorus dixit, ius gentium prohiberi connubia inter alienigenas? Ratio dubitandi est, quia Iosephum Patriarcham, & Moysen, & Samionem, & alios, vxores ex Gentibus duxisse legitur, Genes. 41. Exod. 2. Iudic. 13. Præterea, vt talia coniugia sint irrita, potius videtur ius diuini esse, vel humani, quam naturalis, vel gentium. Respondet, Ius gentium, hoc est, naturalis rationis esse, ne quis vxorem alterius religionis, sectæ, vel legis ducat, ne vxor virum ad aliam religionem pertrahat. Deinde, ne sint inter virum & vxorem diuersæ religionis, vel legis dissidia, quæ plurimum impediunt, & minuant mutuum amorem inter coniuges, concordiam, & pacem. Postremo talia coniugia nocere solent rectæ educationi liberorum. Et quamuis ius naturale non constituit talia coniugia esse irrita, & inania: prohibet tamen ne contrahantur. Iure autem diuino, vel humano irrita sunt: nec iure naturali prohibetur quis vxorem ducere alienæ religionis, si conuertatur ad veram religionem, & legem, quam vir proficitur: & ideo Iosephus Patriarcha, Moyses, & alij vxores ex Gentibus duxerunt,

quia fuerunt ad Iudaeorum religionem, & legem traducta.
Septimo queritur, An ius gentium potestate humana mutabile sit? Respondeo breuiter, Ius gentium, si accipiat pro iure naturali, quod ratio naturalis docet, mutari, vel in totum, vel ex parte non potest: quia non solum in totum, sed etiam ex parte naturale est: & proinde eadem ratio est de parte, quae de toto. Et talia sunt praeccepta Decalogi, vt superius dixi. Si vero ius gentium accipiat pro eo, quod auctoritate, & voluntate plurimarum gentium constitutum est, potest tolli, vel minui lege Principis, vel Reipublicae, aut consuetudine. Et hinc est, vt Christiani iure belli capti, serui captiuentium non fiant, sed obfides tantum: nam id est apud Christianos vsu receptum, cum talis seruitus non iure naturali, sed plurimarum gentium auctoritate, & voluntate fuerit in vsum admilla.

Octauo queritur, vtrius sit potius credendum, Theologiae Doctores, an iuris inceptibus in cognoscendo & interpretando iure gentium? Respondeo: si ius gentium accipiat pro iure naturali, potius esse Theologorum standum, quam Iurisperitorum: quia, vt superius ostendi, hoc libro ca. 3. qu. 4. ad ius naturale cognoscendum, magis valet auctoritas Theologorum, quam Iurisperitorum. Si vero accipiat pro eo, quod auctoritas, & voluntas gentium recepit, magis est credendum Iurisperitis, quam Theologis, quia magis versantur in cognoscendis legibus, constitutionibus, edictis Magistratum, ac responsis prudentium, quae in iure civili continentur.

De Iure Diuino.

CAP. V.

PRIMO queritur, Quid nomine iuris diuini accipatur? Respondeo, strictè, & propriè ius diuinum dici, quod Deus proximè per seipsum, vel per alium: nomine tamen, siue mandato suo constituit, qualia sunt Sacramentorum praeccepta, & quae olim per Moysen mandauit, vel ad tempus, vel in perpetuum: quo posito videndum est, Quot modis ius diuinum accipatur? In hac quaestione tres aliae continentur quaestiones: quarum prima est, An ius Canonicum interdum vocetur diuinum? secunda, An ius à Christianis Imperatoribus constitutum aliquando dicatur diuinum? tertia, An ius naturale, diuinum vere dici queat.

Quod pertinet ad primam quaestionem, Hostiensis in c. *Nimis, de Iurisdictione*. censet: ius Canonicum in eo cap. dici diuinum, cum ait Pontifex: *Nimis de iure diuino quidam laici usurpare nituntur, cum viros Ecclesiasticos nihil temporale obtinentes ab eis ad praestandum sibi fidelitatem compellunt.* Idem tradunt in eodem cap. Hostiensis secuti, Ioan. Andreas, Butrius, Ancharanus, Bellamerus, Anania, & Cardinalis. Id vero probat Hostiens. tribus argumentis. Primo, quia in cap. *Qualiter*, & quando 2. de Accusat. habetur ex auctoritatibus Noui, & Veteris Testamenti processisse Canonicas sanctiones. Secundo, quia in cap. *Inter corporalia*, de Translat. dicitur: *Non enim humana, sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, ad Ecclesiam remouatur.* Ergo à simili ducto argumento, consuetudinem, quam Romanus Pontifex condit, & promulgat, Deus ipse condere, & promulgare videtur. Tertio, quia in cap. *Per venerabilem, qui filii sunt legitimi, versus Rationibus*, legitimus Romanus Pontifex accepit à Christo Domino potestatem interpretandi, & declarandi Scripturam sacram: ergo auctoritate, & potestate diuinam Romanus Pontifex declarat sacras litteras, & condit canones. Vnde addit etiam Hostiensis, Diuinum ius pro Canonico iure sumi, in constitutione Imperatoris Henrici, cuius verba citantur ab Honorio III. in cap. 1. de Iuram. calumnia, ad hunc modum legitur, *Nos itaque diuina, & humana legis intentione seruata, decernimus, & Imperiali auctoritate irreluctabiliter definimus: & reliqua, quae ibi sequuntur.*

Vbi ius Canonicum Diuinam legem appellat Henricus Imperator. Hae sententia Hostiensis Panormitano minime probatur in cap. *Nimis, de Iurisdictione*. num. 3. quia Canonicæ, inquit, sanctiones in cap. *Non debet, de Consequenti*. humanae vocantur, etiam editæ à Concilio generali. Et ideo dicit ibi Pontifex se posse eas reuocare, & re ipsa nonnullas abrogat. Glossa in proemio *Clementinarum*, in verbo, *Iuris*, testatur, ius Canonicum, vel Civile, vel Synodale, vel Municipale, esse ius humanum. Profecto sententia Panormitani magis videtur communi iuri consentanea: numquam enim in toto iure communi legitur, appellatione iuris Diuini significati, & intelligi ius Canonicum. Nec id Hostiensis argumenta conuincunt: quoniam ius Canonicum in cap. *Qualiter*, dicitur ex scripturis Veteris, & Noui Testamenti processisse quidem non proximè, sed auctoritate Pontificis Romani, vel Concilij generalis: Pontifex vero, & Concilium condunt Canones, auctoritate, quâ funguntur, Sacris litteris consentaneos. Quemadmodum etiam ciuiles Principes constituunt leges conuenienter iuri naturali: sed non propterea tales leges dicuntur naturales, sed humanae. Nec edicta, vel iussa Prætorum dicuntur regia, quamuis ea Prætores edant, & promulgent auctoritate, quam à Rege acceperunt. Fateor etiam, Romanum Pontificem esse summum Christi Domini Vicarium: sed consequens non est, vt eius constitutio sit diuina, quia diuina lex est, quam Deus per seipsum, vel per alium, nomine tamen ipsius, condidit: quemadmodum lex vetus diuina dicitur Act. 7. & Gal. 3. quamuis per Angelos, Dei nomine, Moysi data. At vero Romanus Pontifex Vicarius quidem Christi est, sed auctoritate ordinariâ, quâ fungitur, sanctiones Canonicas constituit, ac propterea humanae sunt: nam eadem auctoritate Pontificia possunt abrogari in totum, vel ex parte: at non possent, si essent diuinae. Dices, ius Canonicum est sacrum & diuinum. Respondeo, ius diuinum dici non solum, quia sacrum sit, sed quia illud condidit Deus, aut per seipsum, aut per alios nomine ipsius, veluti per Prophetas, Apostolos, vel Evangelistas.

Secundo queritur, An ius à Christianis Imperatoribus constitutum, aliquando dicatur ius Diuinum? Ratio dubitandi est, quia in cap. *Nemo 16. quæst. 3.* Ioannes Pont. dicit: *Sed veneranda Romana leges diuinitus per ora Principum promulgata, &c.* Ergo ius Imperatorum diuinum est. Et Iustinianus Imperator in l. vi. C. de Praescript. longi temporis. sic ait: *Ideo enim nostri maiores subtilissimo animo, & diuino quodam motu ad actiones, & earum iura peruenerunt, &c.* Ergo Imperatoriae leges, siquidem Dei impulsu condite sunt, pro diuinis haberi debent.

Constans est omnium opinio, ius Imperatorum, vel Regum, non diuinum, sed humanum esse, ac propterea sicut auctoritate humana, videlicet Imperatoris, vel Regis conditum est, sic eadem auctoritate, ac potestate tolli, & abrogari potest. Tale autem ius dicitur motu, & impulsu Dei constitutum, non quidem proximè, sed per rationem, nutum, & voluntatem Principis, adhibito Iurisperitorum consilio. Nam quemadmodum etiam Reges, & Principes dicuntur per Deum regnare, Prouerb. 8. & tamen non sunt diuino iure creati, & constituti Reges, vt fuerunt Saul, & Dauid. 1. Reg. 10. & infra 11. quia non proximè à Deo eliguntur, & creantur, sed suffragio populi, vel iure belli, vel hereditariâ successione: sic etiam cum leges condunt, & iusta decernunt, à Deo habent, non quidem proximè, sed remotè, vt id faciant. Hinc etiam est, vt quamuis quis Principis legi non pareat, non propterea dicatur diuinam legem, vel mandatum violare, aut perfringere. Obijcies illud Apostoli, Rom. 13. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Respondeo, eum quidem Deo resistere, non proximè, sed remotè.

Tertio queritur, An ius naturale dici queat ius Diuinum? Ratio dubitandi est, quia Gratianus *distin. 1. in proemio* dicit, ius naturale est, quod in lege, & in Evangelio continetur: Sed ius in lege, & Evangelio contentum, est diuinum, ergo naturale ius diuinum est. Sonus libro 3. de